

Нажаль, тема впровадження спадщини митця в теорії та практиці освіти представлена незначною кількістю праць на різних етапах її дослідження. В цих межах науковці розглядають лише літературний спадок Н. Онацького, як потужний потенціал в сучасній освіті (наприклад, Г. Намдамаров, О. Скиба в роботі «Внесок народознавців Сумщини в українську етнографію та фольклористику»). Використання художньої складової творчості митця представлене лише Л. Горболіс в праці «Імпресіоністичне малярство Никанора Онацького на уроках літератури» (2008 р.) [1], на сторінках якої авторка пропонує використання синтезу літературного слова та живопису Н. Онацького на заняттях в сучасній загальноосвітній школі та Л. Серих в посібнику «Із скарбниці Сумського художнього музею: методичний посібник для вчителів художньо-естетичного профілю, вчителів початкових класів, спеціалістів дошкільних навчальних закладів» (2010 р.) [3]. У посібнику подано методичні рекомендації щодо використання творів мистецтва (живопису, графіки) на уроках образотворчого мистецтва, музики в середній, початковій та дошкільній освіті, художньої культури в профільних класах.

В цьому аспекті вбачаємо можливість значно ширшого використання образотворчого спадку Н. Онацького. Вищевказані приклади є достатньою підставою для висновку: в останні роки посилюється увага освітян до впровадження творчого здобутку Н. Онацького в навчально-виховний процес. Якщо довгий час основна увага науковців-освітян була прикута до літературної спадщини, то на початку ХХІ століття започатковується тенденція залучення художнього надбання майстра, що має надзвичайно потужний потенціал для вдосконалення мистецької освіти України.

Список використаних джерел:

1. Горболіс Л. Імпресіоністичне малярство Никанора Онацького на уроках літератури / Л. Горболіс // Дивослово. – 2008. – № 12. – С. 20–23.
2. Никанор Онацький // Галерея искусств: номер посвящен творчеству Никанора Онацкого (1875–1937). – 2008. – № 21–22 (79–80). – 32 с.
3. Серих Л. В. Із скарбниці Сумського художнього музею: методичний посібник для вчителів художньо-естетичного профілю, вчителів початкових класів, спеціалістів дошкільних навчальних закладів / Л. В. Серих. – Суми: РВВ ОШПО, 2010. – 51 с.

Терлецька Л.М.

аспірант,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ЦІЛІ ТА ЗМІСТ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ПЕДАГОГІЧНИХ УЧИЛИЩАХ УКРАЇНИ (ДРУГА ПОЛОВИНА ХХ СТОЛІТТЯ)

Навчання іноземних мов у педагогічному училищі, так як і в будь-якому іншому середньому навчальному закладі, повинно забезпечувати виконання трьох цілей – загальноосвітньої, виховної та практичної цілей. За часів Радянського Союзу навчальні заклади повинні були підготувати майбутніх членів комуністичного суспільства, які володіють не тільки певним об'ємом

знань, а головне бути вихованим в душі марксистсько-ленінської ідеології, в душі відданості своїй батьківщині, пролетарського інтернаціоналізму, поваги до праці. Вплив соціального замовлення виявлявся не лише у відношенні виховної функції навчання іноземних мов. Вимоги суспільства впливали і на конкретизацію практичних цілей. Так, на початку 50-х років перед викладанням іноземних мов висувалась рецептивна ціль – навчити читати та розуміти оригінальну літературу іноземною мовою, а стосовно розвитку усного мовлення – «закласти основи» усного мовлення.

При навчання читання іноземною мовою учнів педагогічних училищ слід було враховувати те, що в тексті можуть зустрічатися граматичні форми та конструкції, характерні для книжного стилю, але не для розмовного. Тому для формування уміння читати необхідно було оволодіти навиками впізнавання таких конструкцій в тексті. При формуванні умінь усного мовлення репродуктивне володіння ними було необов'язковим.

Практичні цілі навчання іноземних мов в педагогічному училищі зводились до формування умінь та навичок усного мовлення (говоріння, аудіювання), читання визначалось тематикою та мовним матеріалом, письмо розглядалось як засіб навчання інших видів мовленнєвої діяльності.

Велике значення мав процес вивчення іноземної мови і для покращення володіння рідною мовою. В процесі роботи учнів над іноземною мовою глибше усвідомлюються способи вираження думок рідною мовою.

Виховна ціль навчання іноземної мови полягала в тому, що в процесі вивчення мови та роботи над текстом в учнів педагогічних училищ формувались поняття патріотизму та інтернаціоналізму. Останнє поняття формувалась особливо успішно на заняттях з іноземної мови, оскільки учні в процесі читання знайомились з побутом, звичаями, історією країни, мова якої вивчалась.

Традиційно під змістом освіти в цілому та під змістом окремих навчальних предметів зокрема розуміється все те, чому треба навчити учнів. Так, в дидактиці під педагогічним поняттям «зміст освіти» розуміють такі компоненти як система знань про природу, суспільство, мислення, техніку, способи діяльності, система загальних інтелектуальних та практичних умінь та навичок, досвід творчої діяльності. Під змістом навчання іноземної мови слід розуміти мовний матеріал (фонетичний, лексичний, орфографічний, граматичний), мовні поняття, яких немає в рідній мові, а також лексичні, граматичні, орфографічні та вимовні навички, уміння користуватись довідковою літературою при роботі з іноземною мовою. Зміст навчання іноземних мов не є постійним і постійно змінюється відповідно до поставлених цілей навчання.

Відбір змісту навчання іноземної мови відбувався з врахуванням двох основних принципів:

1) необхідності змісту в цілому та його частин для реалізації практичної цілі навчання. Це означає, що зміст навчання повинен охоплювати ті мовні засоби, тексти і т.д., які необхідні не тільки для виконання поставленої цілі, але і є достатніми для їх реалізації;

2) можливості для засвоєння або доступності змісту в цілому або його частин для засвоєння. Це означає врахування реальних можливостей учнів для засвоєння відібраного матеріалу [2, с. 47].

Литньова Т.В. виокремила головні етапи розвитку змісту загальної середньої освіти у період 30-х рр. ХХ – початку ХХІ ст.:

1) орієнтації на репродукцію знань учнів (1930–1940-і рр.), що характеризується запровадженням у школу предметного навчання, переходом до парадигми «школи навчання», орієнтованої на відтворення готових знань;

2) політехнізації змісту освіти (1950-і рр.), особливістю якою стала хвиля політехнізації змісту шкільної освіти, посилення зв'язку школи з життям, використання у шкільній практиці новітніх науково-технічних досягнень, зокрема технічних засобів навчання, елементів програмованого навчання;

3) орієнтації змісту освіти на розвиток особистості (1960-і рр.), що вирізняється розробкою ідей розвивального навчання, активізацією навчального процесу, введенням факультативних занять з метою врахування індивідуальних інтересів дитини;

4) запровадження діяльнісного підходу до змісту освіти (1970-і рр.), в ході якого відбулася заміна рецептивно-репродуктивного підходу у змісті шкільної освіти на конструктивно-діяльнісний, спостерігалася посилення розвивальної функції навчання, здійснювалася розробка особистісно діяльнісної моделі навчального процесу;

5) переходу до культурологічної концепції змісту освіти (1980-і рр.), пріоритетності розробки культурологічного підходу до побудови змісту навчання, що зумовило створення І. Я. Лернером 4-компонентної моделі змісту освіти у складі: а) засвоєних людством знань про природу, суспільство, техніку, людину, способи діяльності; б) досвіду здійснення відомих способів діяльності, які втілюються разом зі знаннями в уміннях і навичках особистості; в) досвіду творчої діяльності, що забезпечує готовність до пошуку нових проблем та творчого перетворення дійсності; г) досвіду емоційно-ціннісного ставлення до дійсності, який фіксується у формі особистісних орієнтацій; спроби запровадження ідеї варіативності змісту освіти;

б) формулювання і впровадження ідеї гуманізації змісту освіти (1990-і рр.) з одночасною його гуманітаризацією, демократизацією і деполітизацією, збагаченням національним компонентом, що передбачало практичну реалізацію ідеї варіативності змісту освіти, розробку проектів Державних стандартів змісту шкільної освіти;

7) упровадження компетентнісної парадигми змісту освіти (початок ХХІ ст.), що характеризується розробкою і поширенням компетентнісного підходу до його побудови, введенням профілізації змісту освіти в старшій школі [5, с. 75].

Проаналізовані нами програми з іноземних мов для педагогічних училищ та методична література дозволяють стверджувати, що 30–40-і роки ХХ ст. характеризуються переважанням застосування поняття «завдання навчання іноземних мов», у 50–60-х роках ХХ ст. використовуються обидва поняття («цілі» і «завдання»), але їх зміст диференціюється не повною мірою. З кінця 60-х – протягом 70-х років ХХ ст. більш вживаним стає поняття «цілі»: колишні практичне, освітнє і виховне завдання починають називатися вже «цілями навчання іноземних мов», які спочатку класифікуються як «комунікативна» і «навчально-виховна», а пізніше – як «практична», «загальноосвітня» та «виховна». Щодо 80-х років ХХ ст., то до практичної, освітньої і виховної цілей додається ще розвивальна. Таким чином, зміст

поняття «ціль» поглиблюється, розширюється завдяки виділенню не лише практичних результатів, а й освітніх, виховних і розвивальних. У другій половині 90-х рр. була розпочата розробка цільового компонента на рівні державного стандарту (1996 р.) у форматі «знання, вміння, навички».

Отже, проаналізувавши процес розвитку поняття «цільовий компонент навчання іноземних мов», можна стверджувати, що це поняття виступає системоутворювальним чинником змісту освіти, базовим для будь-якої парадигми.

Список використаних джерел:

1. Аракин В. Д. Основные вопросы улучшения подготовки учителей иностранных языков для средней школы / В. Д. Аракин // Советская педагогика. – 1958. – № 3. – С. 77–85.
2. Гез Н. И. Методика обучения иностранным языкам в средней школе / Н. И. Гез, М. В. Ляховицкий. – М.: Высшая школа, 1986. – 250 с.
3. Гильберг С. Й. Піднести викладання іноземних мов на вищий рівень / С. Й. Гильберг // Радянська школа – 1952. – № 9. – С. 40–44.
4. Грюнберг Г. Ю. Выявление уровня доступности учебника для учащихся / Г. Ю. Грюнберг // Советская педагогика. – 1983. – № 5. – С. 76–78.
5. Литньова Т. В. Цільовий компонент навчання іноземних мов у контексті розвитку змісту вітчизняної загальної середньої освіти: (30-ті роки ХХ – початок ХХІ століття): дис. канд. пед. наук: 13.00.01 / Тамара Вікторівна Литньова. – Житомир, 2009. – 120 с.

Хрипун Д.М.

аспірант,

*Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини*

«РОДНАЯ СТАРИНА» – ФУНДАМЕНТАЛЬНА ПРАЦЯ В. СИПОВСЬКОГО

Видатного педагога та історика Василя Дмитровича Сиповського, безумовно, можна віднести до кращих представників інтелігенції другої половини ХІХ століття. Але вже на початку ХХ ст. мало кому з освічених людей були відомі праці та ім'я В. Сиповського (1844-1895 рр.), популяризатора історичних знань. Крім роботи в журналі Сиповський багато часу приділяв своїм історичним роботам: «Св. Равноапостольный князь Владимир и крещение Руси», «Куликовская битва. 500 лет назад», «Сократ и його время», «История Древней Греции», «Родная Старина». Досить цінується остання робота педагога з давньої історії, яку було названо: «История Древней Еллады в рассказах и рисунках» [4, с. 5], що обмежилася одним випуском, де автор встиг представити тільки міфічну і героїчну Грецію, над наступним же випуском він працював чотири довгих роки, адже відволікаючись на інші турботи і обов'язки, так і не встиг закінчити її [5]. Капітальною працею є також розпочате видання «Исторической библиотеки для учащихся» [1, с. 828]. Нарешті, Сиповському належать ще такі твори, які вийшли окремими виданнями: «О жизни и трудах педагога В. Я. Стоюнина»,